

ADALÉKOK A VÉDJEGYÁTRUHÁZÁS JOGI MEGÍTÉLÉSÉHEZ – I. RÉSZ¹

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011. évi 4. számában már bemutatásra került a védjegyátruházás jogdogmatikai hátterének vizsgálata, a vagyoni értékű jogok és a tulajdonjog viszonyrendszere, valamint a hazai és közösségi védjegyek átruházásának anyagi és eljárásjogi szabályai. A következőkben ezekre az alapokra támaszkodva ismertetjük a védjegyátruházás és a technológiamenedzsment kapcsolatát, az amerikai, a kínai és a nemzetközi védjegyek átruházásának problémáit. A tanulmány záróakkordjaként pedig egy védjegy-átruházási szerződés megszövegezésének legfontosabb pontjai kerülnek tételes ismertetésre, segítő az érintett felek, illetve a közreműködő ügyvédek munkáját.

1. A VÉDJEGYÁTRUHÁZÁS ÉS A LICENCIA ELHATÁROLÁSA

Vizsgálódásainkat rögtön egy distinkcióval szükséges kezdeni, a későbbiekben alkalmazott terminológia és a jelentéstartalmak következetes és pontos használata miatt. A védjegyek értékesítésére használt két fő jogintézmény az átruházás és a licencia (jogszabályi megnevezése alapján használati szerződés), amelyeket azért szükséges egymástól elméleti szinten elhatárolni, mert a védjegyjogban kevésbé járatosak gyakran összekeverik őket, noha alapvető és lényeges különbségek vannak közöttük. A kétfajta szerződés viszonya leginkább úgy ragadható meg, mint az adásvétel és a bérlet közti reláció, hiszen tulajdonképpen itt ezek védjegyjogi megfelelőjéről van szó.

A védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) IV. fejezete rendelkezik a használati szerződésről. A 23. § szerint licencia alapján a védjegyoltalom jogosultja engedélyt ad a védjegy használatára, a használó pedig ezért köteles díjat fizetni. Látható tehát, hogy licencia esetén tartós jogviszonyról van szó, ahol mindkét félnek folyamatosan teljesítési kötelezettsége áll fent. Az átruházásra ugyan nem ad a Vt. egzakt meghatározást, azonban dogmatikailag is egyértelmű, hogy az átruházás nem hoz létre tartós jogviszonyt, az csupán egyszeri jogügylet, amely a teljesítéssel lezárul. Mindkét szerződés esetén azonban ugyanúgy semmisségre vezet az, ha a szerződés teljesítése a fogyasztók megtévesztését eredményezheti.

A licencia a védjegy használati jogának időleges átruházásaként is felfogható, ugyanis a szerződéses idő letelte után a használat joga visszaszáll a védjegyjogosultra. A jogosult ugyanakkor saját magának is fenntarthatja a párhuzamos használat jogát. Átruházás esetén

¹ A tanulmány a szerző Védjegyátruházás és iparjogvédelem hazai és nemzetközi viszonylatban (2012, Széchenyi István Egyetem, Győr) című diplomamunkájának szerkesztett részlete.

azonban a védjegyoltalom véglegesen átszáll az új jogosultra, s a korábbi jogosultnak semmilyen joga nem marad. A használati szerződés esetében nem áll be változás a védjegyjogosult személyében, csupán a védjegyet jogszerűen használók köre bővül ki.

Mindkét szerződés teljesítése során mind az átruházó, mind a licencbe adó szavatol azért, hogy harmadik személynek nincs a védjegyre vonatkozó olyan joga, amely az átruházást vagy a használatot megakadályozná. Az átruházás esetén ez a jogszavatosság a teljesítés időpontjában áll fent, míg a licencia esetén annak egész tartama alatt.

Licencia és átruházás esetén is tájékoztatási kötelezettség terheli a használatba adót vagy az átruházót, amelynek során a védjegyre vonatkozó jogokról és fontos körülményekről köteles a másik felet tájékoztatni. A védjeggyel kapcsolatos gazdasági, műszaki és szervezési ismereteket és tapasztalatokat (know-how) csak külön megállapodás alapján kötelesek átadni, tehát főszabályként e két szerződés nem terjed ki a know-how átadására. Ezen a ponton ragadható meg a licencia és franchise közti különbség is, hiszen utóbbi a know-how-val, és az egyéb oltalmi formákból eredő jogok használatának átengedésével több a használati szerződésnél.

A licencbe adót ellenőrzési jog illeti meg a licencbe vevővel szemben, amelynek során a védjeggyel ellátott áruk vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatások minőségét ellenőrizheti, hiszen lévén, hogy még mindig ő a védjegy jogosultja, a licencbe vevő gazdasági tevékenysége során a licencbe adó hírnevét teszi kockára. Átruházás esetén, tekintetbe véve, hogy az oltalom jogosultja is megváltozik, így a védjegy kikerül a korábbi jogosult érdekköréből, azt semmiféle ellenőrzési jog nem illeti meg a másik féllel szemben, az új jogosult úgy használhatja a védjegyet, ahogyan csak szeretné, figyelembe véve persze azt, hogy a fogyasztókat nem tévesztheti meg vele.

Egyik szerződéstípus esetén sincs sem időbeli, sem – az oltalmi forma területiális hatályán kívüli egyéb – területi korlát. Az árujegyzékben szereplő valamennyi árura, illetve szolgáltatásra, vagy akár ezeknek csak meghatározott részére nézve is átruházható vagy licencbe adható a védjegy, szem előtt tartva a megtévesztés tilalmát.

Használati szerződésben kifejezett megállapodás útján kizárólagos használati jog biztosítható a licencbe vevőnek, így csak és kizárólag ő használhatja a védjegyet. A használat szempontjából ez az esetkör hasonló leginkább az átruházáshoz, itt csupán a szerződés időlegességében/véglegességében van eltérés.

A használó az engedélyt harmadik személyre akkor ruházhatja át, illetve csak akkor adhat harmadik személynek további engedélyt a védjegy használatára, ha azt a licencbe adó kifejezetten megengedte. Átruházás esetén ilyen korlátozás nincs, mivel az oltalom az új jogosult rendelkezési joga alá kerül, azt bárkinek tovább értékesítheti, vagy maga is licencbe adhatja. Ugyanakkor az eredeti átruházási szerződésben kiköthetőek olyan korlátozások, amelyek a további átruházást érinthetik, ilyen lehet például a közvetlen versenytársnak történő átruházás tilalmának kikötése.

A licencszerződés a jövőre nézve megszűnik, ha a szerződésben megállapított idő lejár vagy meghatározott körülmények bekövetkeznek, illetve ha a védjegyoltalom megszűnik. Emellett természetesen a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kötelmi jogi részében foglaltak alapján is megszűnhet a szerződés. Az átruházási szerződés prompt jellegéből fakadóan a szerződés megszűnésének esetei csak korlátozott mértékben alkalmazhatóak.

Védjegyátruházás esetén az új védjegyjogosultat a védjegyrajstromba be kell jegyeztetni, licencszerződés esetén a használó bejegyzése azonban nem kötelező, de mindenképpen célszerű, ugyanis annak elmaradása a használó jogérvényesítési lehetőségeit korlátozza.² Az átruházás kötelező bejegyzését a Vt. tételesen nem említi, de logikai és rendszertani elemzésből egyértelműen következik a bejegyzési kötelezettség.³

2. VÉDJEGYÁTRUHÁZÁS A TECHNOLOGIAMENEDZSMENT KÖRÉBEN

Az átruházás és a licencia elhatárolása után azt szükséges megvizsgálnunk, hogy a szellemi tulajdon-jogok, így a védjegyoltalom is, miként vesznek részt a kereskedelemben, hogyan válnak maguk is a kereskedelem tárgyává, és töltik be gazdasági szerepüket.

A szellemi tulajdon értékesítése kapcsán a legáltalánosabban használt kifejezés a technológiamenedzsment. Ez a fogalom még a szellemi tulajdon fogalmánál is sokrétűbb, de talán könnyebben definiálható. Molnár szerint e szakkifejezés alatt minden olyan menedzselési tevékenység értendő, amelyre az adott technológia alkalmazása érdekében szükség lehet. Ennek centrumában – és Molnár vizsgálódásainak körében is – ugyan az innováció áll, azonban a fogalom annál jóval tágabb kört ölel fel, mintha az csupán az innovációra vagy a szellemi tulajdont magában foglaló technológiára korlátozódna, így ennek megfelelően a védjegyek teljes körű menedzsmentje is beleértendő.⁴

A technológiatranszfer a fenténél szűkebb fogalmat jelöl. A Massachusetts Institute of Technology (a továbbiakban: MIT) legáltalánosabban az ismeretek és a felfedezések köz számára történő eljuttatásaként definiálja. Témánk szempontjából viszont nagyobb jelen-

² A licencia kötelező bejegyzésének kérdése kapcsán kétféle értelmezés lehetséges. A használati szerződésről szóló részben a Vt. nem említi, hogy a feleknek azt be kellene jegyeztetni, ugyanakkor a Vt. 47. § (2) bekezdés 1) pontja alapján a védjegyrajstromban fel kell tüntetni a használati engedélyeket. E rendelkezés ugyan a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban SZTNH) számára teremt kötelezettséget, de ha a valósággal egyezés elvét védjegy-eljárásjogi alapelvnek elfogadjuk, akkor az SZTNH bejegyzési kötelezettségével egyidejűleg a licenciában részes felekre nézve is fenn kell állnia a bejelentési kötelezettségnek.

³ Keserű Barna Arnold: A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 4. sz., 2011. augusztus, p. 57.

⁴ Molnár István: Szellemi tulajdon menedzsment és technológia-transzfer. InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft., Kecskemét, 2008, p. 14.

tősséggel bír az az esetkör, amikor a technológiatranszfer egy harmadik személy részére történő átruházással valósul meg. Ez megtörténhet közvetlenül a felek között, de úgynevezett hídképző intézmények útján is. Utóbbi előfordulásának tipikus példái az egyetemek, ahol rendszerint multidiszciplináris technológiatranszfer-szervezetek közreműködése révén kerül sor a szellemi tulajdon értékesítésére. A technológiatranszfer számos előnye közül az alábbiak emelhetők ki: a társadalom életminőségének javulása, a gazdasági versenyképesség növelése, munkahelyteremtés, a K+F spontán piaci finanszírozása.⁵

Természetesen a védjegyek értékesítésének folyamata eltér a technikai innovációk átadásától. Egyrészt a védjegyek önmagukban semmit sem érnek, csak valamilyen áruhoz vagy szolgáltatáshoz kapcsolódóan tudják betölteni a rendeltetésüket. Ezek persze lehetnek technológiai vívmányok is, így a szűk értelemben vett technológiatranszferhez hozzákapcsolódhatnak az árujelzők is. Fontos különbség továbbá, hogy a technológiák esetében az alkotó folyamatoknak rendkívül nagy szerepük van, a közfinanszírozású kutatás-fejlesztést és szellemi tulajdon-védelmet ráadásul törvényi szinten szabályozza a jogalkotó. Ehhez mérten a védjegyek esetén ezek a szempontok figyelmen kívül maradnak, a tág értelemben vett technológiatranszfer folyamatába csak az oltalomszerzéstől kezdődően kapcsolódnak be.

A kutatás és a technológiatranszfer bonyolult jogszabályi környezetben helyezkedik el. Az irányadó jogforrások Molnár nyomán hat csoportba sorolhatóak:

általános jogszabályok	polgári jogi és közigazgatási jogi normák
speciális jogszabályok	innovációs jogszabályok
	szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogszabályok
	kockázati tőke-befektetésekkel kapcsolatos jogszabályok
	felsőoktatással kapcsolatos jogszabályok
	az adózással kapcsolatos jogszabályok

1. táblázat: A technológiatranszfer jogszabályi környezete⁶

2.1. Tudásmenedzsment Központ a Széchenyi István Egyetemen

A Széchenyi István Egyetemen a fenti rendszertani ismertetésben említett hídképző intézmény szerepét 2009. július 1. óta a Tudásmenedzsment Központ látja el. A központ olyan szolgáltatásokat fejleszt ki, amelyek célja egyrészt az egyetemi kutatási erőforrásokra és kompetenciákra támaszkodó új kutatási, innovációs és technológiatranszfer-lehetőségek

⁵ Molnár: i. m. (4), p. 15.

⁶ Molnár: i. m. (4), p. 19.

felkutatása, megragadása és megvalósításának támogatása, másrészt az egyetemi tudásmenedzsment-folyamatok és információs rendszerek fejlesztésén, valamint aktív gazdasági és intézményi partnerkezelésen keresztül az egyetem regionális tudáscentrummá válásának elősegítése.

E fejezet szempontjából kiemelt jelentőségű a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló 2004. évi CXXXIV. törvény (a továbbiakban: It.). E törvény 18. §-ának (1) bekezdése kötelezővé teszi, hogy a közfinanszírozású kutatóhelyek, így például az egyetemek is, szellemi tulajdon-kezelési szabályzattal rendelkezzenek. 2006. január 1-jétől csak azok a kutatóhelyek pályázhatnak közfinanszírozású támogatásra, amelyek bírnak ilyen szabályzattal.

„A szellemi tulajdon-kezelési szabályzat a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelmének, hasznosításának, a szellemi alkotások tudatos, felelős és előrelátó kezelésének fontos eszköze, és mint ilyen, az innovációs és vagyongazdálkodási kultúra fejlődésének megnyilvánulása.”⁷

Az It. 18. §-ának (2) bekezdése szerint a szabályzatnak ki kell terjednie különösen

- a kutatóhelyen létrejött és az ellenszolgáltatás fejében szerzett szellemi alkotások értékelésének és nyilvántartásának elveire, beleértve a szellemi alkotások létrehozásához felhasznált ráfordítások kimutatását,
- a szellemi alkotás nem pénzbeli hozzájárulásként gazdasági társaság tulajdonba adásának (apportálásának) vagy egyéb módon történő hasznosításának feltételeire, valamint a szellemi alkotás apportálásával szerzett részesedés megszüntetésének vagy mértéke csökkentésének feltételeire, továbbá a kezelésre vonatkozó elvekre és feladatokra, figyelemmel a szellemi alkotás értékére is,
- a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelmével kapcsolatos elvekre és követelményekre,
- ha a vonatkozó jogszabályok a felek eltérő rendelkezését lehetővé teszik, a kutatóhellyel köztisztviselői, közalkalmazotti, munka- vagy munkavégzésre irányuló egyéb, valamint polgári jogi jogviszonyban álló, a szellemi alkotás létrehozásában közreműködő kutatók jogaira és kötelezettségeire a hasznosítás folyamatában,
- a kutatóhely jogosultságába tartozó szellemi alkotásokkal összefüggő értékelési, nyilvántartási és hasznosítási eljárások elveire,
- a fentiekkel kapcsolatos felelősségre és hatáskörökre.

Az egyetem Szellemi tulajdon-kezelési Szabályzatának értelmező rendelkezései alapján a védjegyek a szellemi vagyon körét képezik, ugyanis e fogalom alá tartoznak a vagyoni értékkel bíró, ám rendszerint alkotási folyamatot nélkülöző, iparjogvédelmi oltalommal védett árujelzők, vagy az egyébként nem is oltalmazható egyéb javak, mint például a goodwill.

⁷ Molnár: i. m. (4), p. 21.

A szabályzat 3. § (2) bekezdése rendelkezik saját tárgyi hatályáról. Itt kiemelt helyen szerepelnek azok, az oktatási vagy tudományos tevékenység során létrehozott szellemi alkotások, amelyekre iparjogvédelmi oltalom szerezhető, vagy amelyek szerzői jogi védelem alatt állnak, továbbá a létrehozott know-how⁸ is idetartozik. A védjegyek és egyéb árujelzők pedig akkor tartoznak a Szellemitulajdon-kezelési Szabályzat hatálya alá, ha azok közvetlenül a felsorolt szellemi alkotásokhoz kapcsolódnak. Ebben a konstrukcióban tehát a védjegyek járulékos jelleget öltenek, vagy a feltalálói tevékenységhez, vagy pedig a szerzői művekhez kapcsolódnak.

A Széchenyi István Egyetem jogszerzésére irányuló eljárás témánk szempontjából kevésbé fontos, ezért időrendben a második fázissal szükséges folytatni, vagyis azzal, amikor az egyetem saját szellemi vagyonát igyekszik hasznosítani.

2.1.1. Az egyetemi szellemi alkotások hasznosítása

Az egyetemi szellemi alkotások hasznosításának alapvetően két módja lehetséges: hasznosító vállalkozáson keresztül vagy közvetlenül harmadik személy részére történő átruházással.

Az It. valamint az egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata értelmező rendelkezései alapján hasznosító vállalkozás vagy másként spin-off, spin-out vállalkozás a költségvetési vagy nonprofit kutatóhelyen létrejött szellemi alkotások üzleti hasznosítása céljából az ilyen kutatóhely által alapított, illetve részvételével vagy közreműködésével működő gazdasági társaság. Amennyiben a létrehozó szervezet nem közfinanszírozású kutatóhely, hanem gazdasági társaság, úgy vállalati spin-off cégről beszélhetünk. Megjegyzendő, hogy a törvény fogalom meghatározása jelentősen leszűkíti a spin-off vállalkozások széles körben elfogadott OECD-definícióját,⁹ hiszen nem számol az intézmény részvétele nélkül, de az intézmény rendelkezésében lévő szellemi alkotások hasznosítására alapított vállalkozásokkal.¹⁰

⁸ Olyan vagyoni értékkel bíró gazdasági, műszaki és szervezési ismeret és tapasztalat, amely a gyakorlatban felhasználható, korlátozottan hozzáférhető, és amelyet az oltalom addig illet meg, amíg közkinccsé nem válik.

⁹ Molnár: i. m. (4), p. 150. Az OECD javaslata alapján közfinanszírozású háttérrel megalakult spin-off vállalkozásokon olyan vállalatot kellene érteni, amely az alábbi jellemzők közül legalább az egyikkel bír:

- a) spin-off vállalat bármilyen olyan új cég, amelyet egyetem vagy más közfinanszírozású kutatóintézet alkalmazottja alapított,
- b) spin-off vállalat bármilyen olyan új cég, amely technológiáját egyetemtől vagy más közfinanszírozású kutatóintézettől szerezte licencljárás keretében,
- c) spin-off vállalat bármilyen olyan új cég, amelyben egyetem vagy más közfinanszírozású kutatóintézet tőkerészesedéssel vesz részt,
- d) spin-off vállalat bármilyen olyan új cég, amelyet egyetem vagy közfinanszírozású kutatóintézet alapított.

¹⁰ Molnár István: Közfinanszírozású kutatás-fejlesztés: a szellemitulajdon-védelmi szabályzatok gyakorlati alkalmazása. In Molnár István (szerk.): Esettanulmányok a szellemitulajdon-védelem és menedzsment köréből. InnoAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft., 2010, Kecskemét, p. 11.

A szabályzat 9. § (2) bekezdése szerint a Széchenyi István Egyetem az általa megszerzett, iparjogvédelmi oltalomban részesülő szellemi alkotásokat – a belső hasznosítás esetét kivéve – elsősorban hasznosító vállalkozáson keresztül hasznosítja. Ennek módja, hogy a szellemi alkotást nem pénzbeli hozzájárulásként az általa létesített hasznosító vállalkozás tulajdonába adja, vagyis apportálja. A szellemi alkotások spin-off vállalkozásba történő bevitelének létezik egy másik formája is, a licencbe adás. A szabályzat az apportálásról rendelkezik részletesebben.

Az apportált szellemi alkotások követelménye, hogy vagyoni értékkel rendelkezzenek és forgalomképesek legyenek. A spin-off vállalkozás alapítását követő utólagos apportálás esetén a társasági szerződés módosítására van szükség, hiszen ez kihatással van a jegyzett tőkére. A védjegyek kapcsán megjegyzendő, hogy míg a védjegyoltalom átruházható, forgalomképes és így apportálható jog, az ahhoz kapcsolódó goodwill nem tartozik az önállóan forgalomképes dolgok, szellemi alkotások vagy egyéb jogok körébe, ezért az nem apportálható.¹¹

Attól függően, hogy a spin-off vállalkozások számára apportálás vagy licencia útján adják át a szellemi alkotásokat, jelentős különbségekkel kell számolni. Elsőként azt kell kiemelni, hogy az apport mértékét a társaság alapításakor a társasági szerződésben rögzíteni kell, ha pedig utólagos apportálásról van szó, a társasági szerződés módosítása szükséges. E folyamatokra a társasági jog szabályai az irányadóak. Licencszerződés megkötésére azonban főszabály szerint csak már létrejött spin-off vállalkozással van lehetőség, de nem kizárt az az esetkör sem, hogy előtársasági formában működő spin-off vállalkozással jöjjön létre szerződés. Abban az esetben, ha a szellemi alkotást apportálják, úgy azt és az ahhoz kapcsolódó valamennyi vagyoni jogot a spin-off vállalkozás rendelkezésére bocsátják, és a szellemi alkotás a társaság törzstőkéjének részévé válik. A szellemi alkotás értékében bekövetkező változás azonban érzékenyen érintheti a vállalkozást, ugyanis drasztikus leértékelődése esetén a jegyzett tőke is csökken, ami akár a spin-off létét is veszélybe sodorhatja. Licencszerződés esetén viszont csak a szellemi alkotáshoz kapcsolódó hasznosítási jog száll át a spin-off vállalkozásra, ami nem érinti a társaság jegyzett tőkéjét, ugyanis az a társasági cégvagyonon belül az eszközállományba kerül beszerzési értéken. A társaság léte szempontjából a licencia tehát biztonságosabb megoldás.¹²

Az egyetem által létrehozott hasznosító vállalkozásokról és az azokba apportált szellemi alkotásokról a Tudásmenedzsment Központ vezet nyilvántartást.

A szabályzat 9. §-ának (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy amennyiben a rendelkezésre álló információk és a folyamatban lévő tárgyalások alapján a szellemi alkotást annak hasznosítási jogára igényt tartó harmadik személy számára történő átruházásával hatékonyabban lehet hasznosítani, a rektor jogosult a vonatkozó átruházási szerződést megkötni. A szerződéses tárgyalások lebonyolítása során, a feltételek kialakításában a Tudásmenedzsment Központ szakértői segítséget nyújt. Ebben az esetben tehát a szellemi alkotások hasznosítása direkt

¹¹ Molnár: i. m. (4), p. 168.

¹² Molnár: i. m. (4), p. 169–170.

módon zajlik az egyetem és a harmadik személy között, nem ékelődik be a folyamatba a hasznosító vállalkozásba történő apportálás, majd az onnan történő hasznosítás.

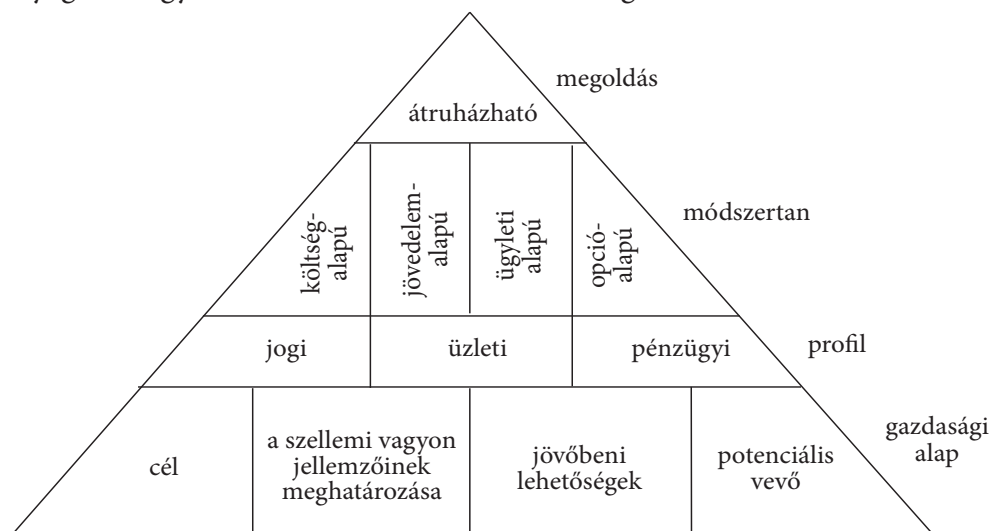
E szerződések körében a legneuralgikusabb pont a kellékszavatosság és jogszatosság kérdése. A szabályzat éppen ezért biztosítja az egyetem számára azt a jogot, hogy minden egyes szerződés esetében egyedileg határozza meg a kellék- és jogszatosság feltételeit a szabályzatban lefektetett általános irányelvek mellett.

2.2. A szellemi vagyon értékelésének módjai

Azt követően, hogy a technológiamentes rendszerben sikerült elhelyeznünk a védjegyatruházt, a részletes szabályok kifejtése előtt még szükséges a szellemivagyon-értékelés módozatait is alaposabban szemügyre venni. Az itt ismertetett módszerek döntően technológiacentrikusak, a feltalálói tevékenységen alapuló szellemi vagyonok értékelésére koncentrálnak, de minthogy a vizsgálódást most már a szellemi tulajdon egészéről a védjegyekre korlátozzuk, e metódusok ismertetése során is csak a védjegyek lesznek a középpontban.

A szellemivagyon-értékelés kérdéseinek tisztázása során a WIPO ez irányú tanulmánya nyújt segítséget, amely feldolgozza a Lord Kelvin által kimunkált első vagyonértékelési módszereket és annak napjainkban továbbfejlesztett változatait.¹³

Az alábbi ábra illusztrálja azt, hogy tulajdonképpen mi is a szellemivagyon-értékelés célja, mik azok a szempontok, amelyek alapján érdemes az értékelést elvégezni. Az értékelési piramis lényegében egy terv, ami összeköti a célt és a megvalósítást.

2. ábra: A szellemi vagyon értékelésének piramisa. Forrás: Flignor, Orozco: i. m. (13), p. 2.

¹³ Paul Flignor, David Orozco: Intangible Asset & Intellectual Property Valuation: A Multidisciplinary Perspective. WIPO, 2006: http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/IP_Valuation.pdf (2011. 12. 11.).

A piramis első sorában a szellemivagyon-értékelés gazdasági alapjaira vonatkozóan található négy kérdést, amelyek megválaszolása alapvető fontosságú. Az első a cél meghatározása, vagyis hogy miért van szükség egyáltalán az értékelésre. Erre nézve hatféle indokot különíthetünk el:

1. a szellemi tulajdon értékesítése van kilátásban,
2. számviteli kötelezettségek teljesítése,
3. az adott szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogvita indokolja,
4. csőd vagy felszámolás,
5. a szellemi tulajdon biztosítéki célú felhasználása,
6. adófizetési okok.¹⁴

A dolgozat szempontjából az első és az ötödik pont bírhat relevanciával.

A következő lépés, hogy az értékelni kívánt szellemi tulajdon jellemzőit mérlegelni kell. Mindegyik oltalmi formának ugyanis megvannak a saját specifikumai, amelyek révén azok hasznot hajtanak a jogosultnak. Ezek gyökeresen eltérhetnek egymástól a szabadalmak, a szerzői jogok vagy a védjegyek esetén. A védjegyek kapcsán a figyelembe veendő szempontok és érvek a következők:

oltalmi forma	védjegy
az oltalom keletkezésének módja	lajstromozással
az oltalom feltételei	megkülönböztetőképesség
az oltalom köre	grafikailag ábrázolható megjelölések (tipikusan szavak, számok, ábrák)
élettartam	folyamatos használat és díjfizetés mellett korlátlan
az oltalmat sértő helyzetek	összetéveszthető védjegyek

2. táblázat: A védjegyoltalom releváns adatai vagyonértékelési szempontból

A jövőbeni lehetőségek körében azt szükséges megvizsgálni, hogy a későbbiekben várhatóan hogyan alakulhat a szellemi tulajdon értéke, milyen gazdasági előrejelzésekkel lehet számolni, vannak-e olyan esetleges tervek, amelyek a későbbi értéket jelentősen befolyásolhatják. E szempontnak csőd vagy felszámolás esetén lehet nagy jelentősége, ugyanis ilyenkor drasztikusan csökkenhet a védjegyek értéke és kihasználhatósága.

A potenciális vevő vizsgálatánál arra kell kitérni, hogy a rendelkezésre álló információk alapján mi az az alkusáv, ami még mind a vevő, mind az eladó számára elfogadható tartományban mozog, ezáltal pedig a megállapodás is racionalizálható.

A piramis második szintjén három szempont szerint kerülnek jellemzésre a védjegyek. Ez a szint fejezi ki azokat a jogi, üzleti és pénzügyi kérdéseket, amelyek meghatározzák a

¹⁴ I. m. (13), p. 3.

szellemi tulajdonnal kapcsolatos lehetőségeket és korlátokat, és végső soron a bevételre-remtő képességre adnak választ. Az értékelés folyamatában ez a fázis a leginkább idő- és munkaigényes.

Az értékelés során a jogi profil felállításának nagy jelentősége van, ugyanis a szellemi tulajdon körében a kézzelfogható fizikai jelleg hiánya miatt az elsődlegesen értékelendő jellemzők azok, amelyeket a vonatkozó jogszabályok biztosítanak az adott oltalmi formára nézve. A védjegyek esetében ez pedig különösen igaz, hiszen pusztán a védjegyhez kapcsolódó gyártási költségekről vagy munkaberről nem igazán beszélhetünk, ezért tulajdonképpen a jogi oltalom tartalmát kell értékelni, pénzben kifejezni. Ez képezi a védjegyek alapértékét. Második szempontként fel kell állítani a védjegy üzleti profilját. Ennek során tekintettel kell lenni arra, hogy az egyes szellemi tulajdon-jogok gyakorta összefonódnak egymással, így a találmányok, a védjegyek és a know-how egymáshoz való kapcsolódásának értékelése is szükséges, továbbá az esetleges feltalálói tevékenységre fordított időt és költséget is számba kell venni. Ez utóbbi a védjegyek esetén kevésbé jelentős, leginkább a tervező grafikus vállalkozói díja jöhet számításba. A pénzügyi profil felállítása során pedig az kerül mérlegelésre, hogy az érintett szellemi tulajdon-jog, a védjegy értékesítése milyen pénzügyi folyamatokat generálna a vállalkozáson belül, vagyis mekkora lenne az értékesítésből származó nyereség, és mekkora lenne a védjegy elvesztéséből eredő veszteség. Ezek az összegek nem az egyszeri értékesítési jogügyletekből származó bevételeket jelentik, hanem azt a teljes pénzügyi változást, amit a szellemi tulajdon értékesítése okoz a teljes gyártási-értékesítési láncolatban, illetve azt, hogy milyen további pénzügyi lehetőségek nyílnak meg vagy zárulnak be a védjegy esetleges átruházása vagy licenche adása miatt.¹⁵

A piramis harmadik szintjén helyezkednek el a konkrét vagyoneértékelési metódusok. Számos elnevezésük és kombinációjuk ismeretes, de itt csak az alaptípusok rövid összefoglalására van mód. A piramis első két szintjének vizsgálati eredménye határozza meg azt, hogy melyik értékelési módszer kerüljön alkalmazásra.

A négy módszer közül az ügyleti vagy másként piaci alapú módszer a legegyszerűbb. Itt tulajdonképpen az értékelés során a hasonló szellemi alkotások átruházási, illetve kereskedelmi ügyleteiből származó tapasztalatokat használják fel. Három fajtája különböztethető meg: az aukciós, az összehasonlító piaciérték-, valamint az összehasonlító licenciaérték-módszerek. Az aukciós módszer során a lehetséges vevők által egy árverés keretein belül kerül sor a szellemi tulajdon értékének meghatározására. Az összehasonlító piaci- és licenciaérték-módszer esetében az adott védjegy értékét a hozzá hasonló, de más vállalkozások tulajdonában lévő védjegyek értékesítési áraival, licenciadíjaival hasonlítják össze, és állapítják meg az adott védjegy értékét.¹⁶

¹⁵ *Flignor, Orozco*: i. m. (13), p. 5.

¹⁶ *Kiri Marietta*: Találmány és technológiaértékelés. In *Molnár István* (szerk.): *Esettanulmányok a szellemi tulajdon-védelem és menedzsment köréből*. InnoAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft., Kecskemét, 2010, p. 138.

A módszer problémája, hogy Magyarországon nem létezik olyan adatbázis, ami a korábbi ügyletek adatait tartalmazná, a külföldi adatbázisok pedig nem nyilvánosak. Ezért a gyakorlatban ennek a módszernek az a formája terjedt el, hogy nemzetközi piackutatási módszerek alapján meghatározzák az adott védjeggyel ellátott termékek jelenlegi és jövőbeli piacát (ennek különösen a nemzetközi és közösségi védjegyek esetén van nagy jelentősége), majd ezt követően a hasonló vagy közel azonos termékek piacait beazonosítva becsülik meg, hogy az adott védjeggyel ellátott termék a piac mekkora hányadát fedné le. Ezt követően piacforgalmi adatok segítségével meghatározzák a termék eladásából származó nyereséget, amely összegből a fedezeti hányad segítségével megbecsülik a védjegy értékét.¹⁷

A jövedelemalapú értékelési módszer akkor lehet hasznos, ha a jogosultnak nem állnak rendelkezésére összehasonlító adatok. E módszer tulajdonképpen a védjegy által generált, jövőbeni várható haszonra alapoz. Három fő tényező különíthető el a vizsgálat során, ezek pedig a következők:

- várható bevétel,
- a védjegy gazdasági szerepe,
- diszkontráta.

A várható bevétel kiszámolásakor minden, a védjeggyel érintett áru vagy szolgáltatás eladásából származó direkt és indirekt bevételt figyelembe kell venni. A védjegy gazdasági szerepének körében az vizsgálendő, hogy vajon meddig lesz még alkalmas arra, hogy bevételt hajtson a jogosultnak, lehet-e vele hosszú távon is számolni. Védjegyek esetén ezt általában az oltalmi időhöz lehet kötni – ami korlátozás nélkül megújítható –, hacsak valamilyen váratlan esemény folytán nem szorul ki a piacról a termék. A szabadalmak esetén ez már ingoványosabb terület, ugyanis ott könnyen lehet, hogy már jóval az oltalmi idő lejárta előtt értéktelenné válik az adott szabadalom. A diszkontrátát pedig a jövőbeni pénzáramlások jelenértékűvé átszámításához használják.¹⁸

A jövedelemalapú módszer egyik, a védjegyek esetében is alkalmazott fajtája a profitprémium módszer, amely során összevetik az oltalommal ellátott és oltalom nélküli megjelölésekből eredő bevételeket. A másik módszer pedig a reziduális értékelés, ahol azt feltételezik, hogy egy vállalat szellemi portfóliójának értéke egyenlő a vállalat részvénytársasági árának materiális eszközökkel csökkentett részével.¹⁹

A költségalapú értékelési módszert a szakemberek mindenütt csak kiegészítő jelleggel ajánlják, önálló alkalmazása nem célszerű. A módszer lényege ugyanis, hogy azt a költséget veszi az értékelés alapjául, ami az adott szellemi alkotás kifejlesztéséhez és piacra viteléhez szükséges volt. Két fő formája különböztethető meg, a történeti és a pótlási költségmódszer. A történeti költségmódszer során a védjeggyel kapcsolatos múltbéli költségeket gyűjtik ösz-

¹⁷ Kiri: i. m. (16), p. 139.

¹⁸ Flignor, Orozco: i. m. (13), p. 11.

¹⁹ Kiri: i. m. (16), p. 139–140.

sze és összegzik, amelyek a következők lehetnek: tervezési díj, piackutatási költségek, az oltalom megszerzésére és fenntartására fordított költségek (lajstromozás, felszólalás, megújítás), jogi költségek vagy egyéb speciális költségek. A pótlási költségmódszer szerint a védjegy értéke egyenlő az azonos funkciójú és hasznosságú védjegyek létrehozásához szükséges befektetés mértékével, vagyis azzal a költséggel, ami az értékesíteni kívánt védjegy pótlásához lenne szükséges.²⁰

A költségalapú értékelés viszonylag egyszerű, de súlyos hiányossága, hogy nem veszi figyelembe a várható jövőbeli profitot, ami sokszorosa lehet az addigi költségeknek. E módszert a minimális eladási ár meghatározásához célszerű használni, hiszen ezzel legalább egyensúlyban maradnak a kiadások és a bevételek.

A három klasszikus értékelési módszer – üzleti alapú, jövedelemalapú, költségalapú – mellett megjelentek újabb, nem tradicionális megoldások is, amelyek közül az opcióalapú értékelési módszert érdemes kiemelni. Az opciós ügyletek lényege, hogy egy termék vagy szolgáltatás jövőbeli megszerzésére jogot biztosít az opció vevőjének, az opció eladójának pedig kötelezettsége keletkezik az eladásra vonatkozóan. Az eladási kötelezettség ellenértéke az opciós díj. Az opciós ügyletek tipikus terepuma a tőzsdei kereskedelem, de a szellemi tulajdon körében is gyakorta használatosak. Opciós díjat akkor határozhatnak meg, ha a védjegy átruházását a vevő el kívánja halasztani későbbi időpontra. Az átruházásig terjedő időszakban azonban a jogosult nem adhatja licencbe a védjegyét, vagy nem ruházhatja át másra, így potenciális haszontól esik el. Ez a veszteség jelenti az opciós díj egyik elemét. Ugyanakkor az opció időtartama alatt a piaci hatások miatt jelentősen változhat is az adott védjegy értéke, amit alapos kockázatelemzéssel előre le kell modellezni, hogy az értékváltozás valamelyest beépíthető legyen az opciós díjba.

Az opciós módszert akkor célszerű alkalmazni, ha nagy tőkebefektetést igénylő vállalkozásokról van szó, ahol a megtérülés mértéke bizonytalan és távoli, például a gyógyszeriparban vagy ásványi anyagok kitermelésénél.²¹

A piramis legfelső szintjét képezi a teljes értékelési folyamat eredménye, ami alapján a védjegy jogosultja eldöntheti, hogy adott körülmények között megéri-e védjegyét átruházni, vagy sem.

Az értékelési módszer kiválasztásakor figyelemmel kell lenni arra, hogy milyen célból válik szükségessé a szellemi tulajdon értékelése. A módszerek eltérő megközelítései miatt ugyanis a rosszul megválasztott útvonal kedvezőtlen eredményre vezethet. Valamennyi értékelési módszer elvégzése pedig nyilvánvalóan többletkiadást is jelent, ezért mindenképpen szükséges a kezdeti helyes kérdésfeltevés. Amennyiben az idő és költség a védjegy valószínűsíthető értékéhez képest elhanyagolható, úgy érdemesebb több módszert is alkalmazni, hogy a vizsgálatok komplexitása minél teljesebb körben feltárja az adott védjegy értékét.

²⁰ Kiri: i. m. (16), p. 138.

²¹ Flignor, Orozco: i. m. (13), p. 14.

Az Európai Védjegy Intézet mint független testület minden évben elkészíti a legértékesebb védjegyek listáját, amelyből itt egy rövid kivonattal érzékeltetjük a hazánkban is ismert, legjelentősebb védjegyek értékeinek dimenzióit.

	Védjegy	Érték (millió €)
1.	APPLE	69 658
2.	COCA-COLA	55 079
3.	MICROSOFT	51 331
4.	GOOGLE	48 175
5.	IBM	46 243
6.	McDONALD'S	44 949
16.	VODAFONE	28 505
20.	NESTLÉ	25 418
25.	WALT DISNEY Co.	22 457
49.	TESCO	15 622
63.	RED BULL	13 401
83.	IKEA	10 357
n/a	OTP BANK	425

3. táblázat: Brand ranking 2011, http://www.eurobrand.cc/en/publication/eurobrand_2011, 2011. 12. 12.

3. A VÉDJEJYÁTRUHÁZÁSNAK KERETET ADÓ JELENTŐSEBB NEMZETKÖZI SZERZŐDÉSEK

Ebben a fejezetben azokat, a nemzeti védjegyjogok harmonizációja területén jelentős nemzetközi szerződéseket mutatjuk be, amelyek a védjegyek átruházására nézve anyagi jogi szabályokat tartalmaznak. Az eljárási rendelkezésekről az egyes jogrendszereken belüli átruházhatóság feltételei között lesz szó. Ennek célja, hogy az átruházások nemzetközi keretrendszerének főbb ismérvei feltárássra kerüljenek, aminek következtében az egyes jogrendszerekben fellelhető szabályok is más megvilágításba helyezhetőek.

A szellemi tulajdon joga az egyik legszélesebben, nemzetközileg is harmonizált jogterület, ez a harmonizáció már több mint egy évszázados múltra tekint vissza. A későbbiekben ismertetett nemzetközi szerződések alapvetően meghagyták a tagállamoknak a lehetőséget, hogy saját igényeik szerint alakítsák ki a hazai védjegyjogukat, az egyezmények csupán az egyes megoldások alkalmazása esetére rendelnek kötelezően vagy fakultatívan átveendő szabályokat, vagyis egyfajta másodlagos, áttételes jelleg érvényesül a szabályozási struktúrában. Ez különösen igaz az átruházások kérdéskörében.

A szabályozási koncepciók két részre bonthatóak. Egyes szerződések anyagi jogi értelemben kívánják az átruházást keretek közé szorítani, így itt kiváltképpen a részleges átruházás,

illetve a goodwill vagy vállalkozással együtt történő átruházás kerül a középpontba. Más nemzetközi megállapodások pedig inkább eljárási vonatkozásban tartalmazznak előírásokat a tagállamok számára, amelyek összhangja és kellő szintű szabályozottsága szintén kulcsfontosságú, garanciális jellegű.

3.1. PUE

Fontossága és időbeli elsősége miatt is az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniói Egyezmény (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, a továbbiakban: PUE) célszerű az elemzést kezdeni. E nemzetközi instrumentum volt az első jelentős lépés a védjegy jog nemzetközi harmonizációja terén. Részben olyan elveket és normákat rögzít, amelyek a nemzetközi együttműködés direkt elősegítését szolgálják, részben pedig a nemzeti iparjogvédelmi jogalkotás egységesítését célozzák.²² Az elfogadásakor hatályos szövegváltozata még nem tartalmazott iránymutatásokat az átruházásra nézve. Az ilyen irányú kiegészítésére csak 1937-ben, a londoni konferencián került sor. A korabeli védjegy jogi irányzatok közötti ellentétet tükrözi a kiegészítés, amely tulajdonképpen a status quo fenntartására irányult, de érdemben nem kívánta befolyásolni a tagállamokat.²³ A PUE 6^{quater} cikke a következőképpen szól:

(1) Ha az unió valamelyik országának jogszabályai szerint a védjegy átruházása csak akkor érvényes, ha az egy időben történik annak a vállalatnak vagy üzletkörnek átruházásával, amelyhez a védjegy tartozik, az érvényesség elismeréséhez elegendő, ha a jogszerező a vállalatnak vagy üzletkörnek ebben az országban levő részét ruházzák át az átruházott védjeggyel ellátott áruknak kizárólagos, ottani gyártási vagy árusítási jogával együtt.

(2) E rendelkezés nem rója az unió országaira azt a kötelezettséget, hogy olyan védjegy átruházását is érvényesnek tekintsék, amelynek a jogszerező részéről való használata ténylegesen alkalmas a közönség megtévesztésére, nevezetesen a védjeggyel ellátott áru származási helyét, természetét vagy lényeges tulajdonságait illetően.

A megszövegezésből egyértelműen kiolvasható, hogy elsődleges szempont volt a tagállamok védjegy jogának tiszteletben tartása és függetlenségük megőrzése. Így különösen az USA érdekeinek megfelelően módosult a PUE, hiszen a tagállamok belátására bízták, hogy csak a vállalkozással vagy az üzletkörrel (a szöveg angol nyelvű változatában goodwill) együtt történő átruházás érvényességét ismerik-e el.²⁴

²² Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., 2008, Budapest, p. 17.

²³ Irene Calboli: Trademark assignment „with goodwill”: a concept whose time has gone. Florida Law Review, 2005. 4. sz., p. 817: <http://papers.ssrn.com>, (2011.11.13).

²⁴ Vö. 5. fejezet.

Az idézett cikk (1) bekezdése tulajdonképpen nem pártolja sem a tiszta átruházást,²⁵ sem a goodwilllel történő átruházást. Utóbbinak csupán egy territoriális feltételt határoz meg, miszerint a szerződés érvényességéhez az is elegendő, ha az adott országban lévő vállalkozásrészt vagy üzletkört ruházzák át a jogszerzőre. Azokat a jogrendszereket, amelyek érvényesnek elismerik a védjegyek tiszta átruházását, a fenti rendelkezések nem érintik. Kompromisszumos természete ellenére a fenti cikk nemcsak elismeri a tiszta átruházás lehetőségét, de a megszüvegezés alapján azt tekinti főszabálynak, és kivételnek a vállalkozással és goodwilllel együtt történő átruházást, noha a II. világháborúig a nemzeti jogokban éppen fordított volt a helyzet – jegyzi meg Calboli.²⁶

A (2) bekezdés azt az alapelvet juttatja érvényre, hogy az átruházás folytán megtévesztővé váló védjegyek átruházásának érvényességét nem kötelesek a tagállamok elismerni. Megfogalmazása azonban kissé bizonytalanságot keltő. Ahelyett, hogy a megtévesztő átruházások egyértelmű érvénytelensége mellett döntene – ahogyan az egyébként ésszerűen következne is a védjegy jog alapelveiből –, csupán nem kötelezi a tagállamokat érvényességük elismerésére. E rendkívül puha szövegezés ráadásul következetlenséget eredményez, ugyanis a PUE 10bis cikk (3) bekezdés 3. pontja kógens jelleggel írja elő a megtévesztő megjelölések tilalmazását.

A 6^{septies} cikk az átruházást mint alkalmazható jogkövetkezményt szabályozza, ugyanis ha az ügynök vagy képviselő a védjegy tulajdonosának engedélye nélkül a saját nevére kéri a védjegy lajstromozását, a felszólaláson és a törlésen kívül követelheti – amennyiben az adott ország joga lehetővé teszi – a védjegyoltalom saját javára történő átruházását is. E konstrukció a védjegy átruházásának szankciós jellegű realizálását teszi lehetővé, amely a kényszerátruházás kifejezéssel absztrahálható.

3.2. TRIPS

„A szellemi tulajdonjogok több, mint egy évszázada létrejött nemzetközi oltalmi rendszerének szerves jogfejlődését a GATT Uruguay-i fordulója eredményeképpen létrejött, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó 'egyezménycsomag' részét képező Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló Egyezmény (a továbbiakban: TRIPS), mint 'szervetlen jogtest' alapjaiban rengette meg.”²⁷ A TRIPS összekapcsolja a Kereskedelmi Vi-

²⁵ E kifejezés alatt a védjegyek átruházásának azt a módozatát értjük, amikor a védjegy oltalmát a vállalkozástól, goodwilltől, technológiától és know-how-tól függetlenül, csakis önmagában ruházzák át a jogszerző félre. Az angol jogi terminológiában az assignment in gross szófordulattal jelölik e megoldást. A tiszta átruházás lehetőségének előfeltétele, hogy az adott jogrendszer védjegyjoga olyan fejlettségi szintet érjen el, amely a védjegyeket önálló, vagyoni értékű jognak tekinti, s ezáltal függetleníthető bármely fizikai hordozójától vagy a körülötte kialakult hírnévtől.

²⁶ Calboli: i. m. (23), p. 818.

²⁷ Csiky Péter: A TRIPS egyezmény szerepe a nemzetközi iparjogvédelmi rendszerben. Iparjogvédelmi Szemle, 103. évf. 3. sz., 1998: <http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/199806/csiki.html> (2010. március 14.).

lágszervezet alapvető jogi elveinek a szellemi tulajdon területére való kiterjesztését, a szellemi tulajdonra vonatkozó minimális védelmi normák erősítését, a végrehajtási kötelezettségeket és a vitarendezéssel kapcsolatos rendelkezéseket.

Ahhoz mérten, hogy a TRIPS a szellemi tulajdon legátfogóbb nemzetközi jogforrása lett, és kereskedelmi aspektusból szabályozza a szellemitulajdon-jogokat, a védjegyek átruházására vonatkozóan tulajdonképpen csak egyetlen mondatot tartalmaz, ugyanakkor jelentősége nem lebecsülendő. Az egyezmény 21. cikke az átruházásra nézve az egyezményben részes tagállamokra bízta az átruházás feltételeinek meghatározását azzal a kitételrel, hogy biztosítani kell a jogosult számára, hogy az oltalom alatt álló védjegyét akár az ahhoz tartozó vállalkozással, akár anélkül átruházhassa.

A cikk szövege meghatározza az átruházások anyagi jogi minimumát, azonban kiemelés érdemel, hogy az vállalkozásról (*business*), és nem goodwillről beszél, ellentétesen például az amerikai védjegy törvénnyel.²⁸ Ez pedig szükségessé teszi a vállalkozás és a goodwill fogalmának elhatárolását, hiszen ennek fényében vizsgálandóak az egyes nemzeti jogok megoldásai, így különösen az amerikai, goodwill átruházásához kötött védjegyátruházás.

A vállalkozás és a goodwill alapvetően részben azonos, részben eltérő jelentéstartalmakat hordoznak magukban, noha egzakt goodwill fogalomról mind a mai napig nem beszélhetünk, de mindenképpen rész-egész viszony jellemzi őket. A goodwillt röviden úgy jellemezhetnénk, hogy a vállalkozás azon attribútumait foglalja magában, amelyek a kialakult vevőkört megtartják vagy ki is terjesztik. A vállalkozás alatt pedig materiális értelemben a gazdasági tevékenység céljára létrehozott ipari vagy kereskedelmi szerveződést és a hozzá tartozó tárgyi eszközöket értjük.²⁹ Még e megfogalmazások sem alkalmasak arra, hogy jogi értelemben kellő distinkciót tehesünk a két fogalom között, de annyi bizonyos, hogy a vállalkozás fundamentális eleme a goodwill.

Összevetve a PUE 6^{quater} és a TRIPS 21. cikkét látható, hogy az utóbbi jóval liberálisabb, és nagyobb teret kíván engedni a védjegyjogosultaknak. Míg a PUE a tagállamokra bízta, hogy a védjegyátruházások érvényességi feltételévé teszik-e a vállalkozás vagy a goodwill átruházását is, addig a TRIPS egyenesen előírja az egyezményben részes tagállamok számára, hogy biztosítani kell a vállalkozás átruházása nélküli védjegyátruházást is. Ugyanakkor a TRIPS a goodwillről nem ejt szót, szemben a PUE-val. Amennyiben a fenti distinkciót elfogadjuk, és a goodwillt a vállalkozástól elkülöníthető elemnek fogjuk fel, akkor azok a védjegyrendszerek megfelelnek a TRIPS előírásainak, ahol a goodwill átruházása is érvényességi kellék.³⁰ Hiszen nem a teljes vállalkozás átruházása a feltétel, hanem annak csak az egyik eleme, a goodwill. Valamennyi tagállamnak, amely részese a PUE-nak és a TRIPS-nek is, utóbbi miatt kötelessége lehetővé tenni a vállalkozás átruházása nélküli védjegyátruházást is, mert hiába engedi meg a PUE ennek az ellenkezőjét, az a TRIPS-be ütköző megoldás lenne.

²⁸ Vö. 5.1. fejezet.

²⁹ Calboli: i. m. (23), p. 812.

³⁰ Például az USA jogrendszere. Vö. 5. fejezet.

3.3. NAFTA

Az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (*North American Free Trade Agreement*, a továbbiakban: NAFTA) az USA, Kanada és Mexikó között 1992. augusztusában aláírt, és 1994. január 1-jén hatályba lépett szabadkereskedelmi egyezmény, amelynek célja a tagországok közötti kereskedelmi és beruházási akadályok lebontása. Ugyan szűk körű háromoldalú egyezményről van szó, de mivel a védjegyek átruházásáról is rendelkezik, és az USA mint a szellemi tulajdon területén kiemelkedő állam is a tagja, érdemes közelebbről is megvizsgálni.

Az 1708. cikk 14 pontban szabályozza a védjegyeket. A dolgozat szempontjából a 11. pont érdemel figyelmet. A TRIPS-szel szinte szó szerint megegyező módon írja elő az egyezményben részes tagállamok számára, hogy a védjegyjogosultak számára lehetővé kell tenni védjegyük átruházását az ahhoz tartozó vállalkozás átruházása nélkül. Érezhető tehát a '90-es évek nemzetközi trendje: a goodwill fogalmának háttérbe szorulásával a vállalkozást helyezték előtérbe.

Valamennyi NAFTA-tagállam egyben a WIPO-nak is tagja, s ezáltal a PUE-ben is részes fél, így a NAFTA és a PUE viszonyára ugyanaz irányadó, mint a TRIPS és a PUE közötti kapcsolatra. A NAFTA és a TRIPS pedig ebben a vonatkozásban egymással összhangban van.

Érdekesség, hogy a három tagállam közül Kanada és Mexikó lehetővé tette a goodwilltől független, tiszta átruházást, míg az USA ezt nem tette meg. A kanadai Trade-marks Act 48. §-a lehetővé teszi mind a lajstromozott, mind a lajstromon kívüli védjegyek elidegenítését, akár a hozzájuk kapcsolódó goodwilllel, akár anélkül történjék az átruházás.³¹ A mexikói iparitulajdon-törvény pedig egy az egyben, határozott megfogalmazással lehetővé teszi a tiszta átruházást, minden további feltétel nélkül.³²

3.4. A Védjegyjogi Szerződés és a Szingapúri Védjegyjogi Szerződés

A címben jelzett mindkét szerződés a WIPO égisze alatt jött létre. A Védjegyjogi Szerződést (*Trademark Law Treaty*, a továbbiakban: TLT) a részes államok 1994-ben írták alá, jelenleg 53 tagot számlál. Hazánkban az 1999. évi LXXXII. törvény hirdette ki. A TLT célja, hogy a nemzeti és a regionális védjegyoltalommal kapcsolatos eljárásokat összehangolja a tagállamokban. Az egyezmény alapvetően három fázisra nézve tartalmaz szabályokat: a védjegy lajstromozására, az azt követően keletkezett változások bejegyzésére és az oltalom megújí-

³¹ Trade-marks Act (R.S.C., 1985, c. T-13), 48. §: <http://laws.justice.gc.ca/eng/acts/T-13/page-20.html#h-14> (2011. 11. 27.).

³² Ley de la Propiedad Industrial, Artículo (D.O.F. June 27, 1991) 143: <http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/50.pdf> (2011. 12. 27.) in *Calboli*: i. m. (23), p. 824.

tására. Témánk szempontjából a második fázis a kiemelendő, ugyanis ebben a körben kerül szabályozásra a jogosult személyében bekövetkező változás nyilvántartása.

A Szingapúri Védjegyjogi Szerződést (*Singapore Treaty on the Law of Trademarks*, a továbbiakban: STLT) 2006-ban fogadták el azon a diplomáciai konferencián, amelynek célja a TLT felülvizsgálata volt. Jelenleg 27 tagállam a részese. Az STLT-től a szerződő felek azt várják, hogy modern és dinamikus nemzetközi keretrendszert teremtsen a védjegyeljáráások harmonizációja számára, amit elsősorban a korábbi évtized technológiai fejlődése implikált.

Magyarország képviselőjében dr. Bendzsel Miklós, az SZTNH elnöke írta alá a szerződést, ám annak az országgyűlés általi ratifikációja és kihirdetése eddig elmaradt. Ennek ellenére, hogy hazánkban még nem hatályos a szerződés, Magyarországot is terhelik bizonyos kötelezettségek. A nemzetközi szerződések joga szerint ugyanis minden szerződő félnek tartózkodnia kell minden olyan magatartástól, ami veszélyeztetné a szerződés teljesülését.

A jogosult személyében bekövetkező változásról szóló rész – mindkét egyezmény 11. cikke – gyakorlatilag megegyezik a TLT-ben és az STLT-ben, ezért a két szerződés szabályait együtt célszerű tárgyalni.

Az egyezmények ugyan döntően eljárásjogi harmonizációt céloznak – melyek ismertetésére később kerül sor –, azonban egy ponton ez szükségszerűen összekapcsolódott anyagi jogi kérdésekkel is. A TLT 11. cikk (4) bekezdése és az STLT 11. cikk (3) bekezdése egymással megegyezően, négy pontban sorolja fel azokat a kiegészítő dokumentumokat, amelyeket a részes tagállamok nem követelhetnek meg a védjegyátruházás bejegyzése iránti kérelem mellékleteként. Ezek közül a negyedik érdemel kiemelt figyelmet, ugyanis eszerint érvényességi feltételként nem követelhető annak feltüntetése és igazolása, hogy a védjegyjogosult részben vagy egészben átruházta a vállalkozását vagy a védjegyhez kapcsolódó goodwilljét az új jogosultra. Ez ugyan az egyezmények aspektusából nézve eljárási kérdés, azonban indirekt módon materiális értelemben is szabályozza az átruházást. Hiszen így a részes államok számára értelmetlenné válna a goodwilllel együtt történő átruházás megkövetelése, hiszen a hatáskörrel rendelkező hivatalok erre nézve bizonyíték szolgáltatását a TLT és az STLT alapján nem kérhetnek, így ezt mint a szerződés érvényességi kellékét vizsgálni sem tudnák. A vállalkozás átruházása pedig a TRIPS alapján nem is lehet érvényességi feltétel. Ha a részes állam joga a tiszta átruházást nem ismeri el, akkor az átruházás bejegyzése során erre hivatkozva az érvénytelenséget nem lehet megállapítani. Ily módon a védjegy-átruházási szerződések érvényessége a goodwill átruházásának elmaradása miatt ezekben az államokban csak bírói úton támadható meg, és mivel így semmisségről nem, csak megtámadhatóságról beszélhetünk, csak a szerződést kötő felek élhetnek a bírósághoz fordulás jogával.

Érdekesség, hogy a TRIPS, a NAFTA és a TLT hozzávetőlegesen egy időben keletkezett, ezek közül mégis csak a TLT tartalmazza a goodwill kifejezést, míg a másik két egyezmény hallgat róla.